

Vytvárame technicko-informačné zázemie pre strategické riadenie odpadového hospodárstva

Časť kolektívu Centra odpadového hospodárstva a Bazilejského dohovoru

Už od svojho vzniku bolo pracovisko SAŽP v Bratislave orientované na vykonávanie činností s celoslovenskou pôsobnosťou pre MŽP SR a pre ostatné orgány štátnej správy starostlivosti o životné prostredie pre oblasť odpadového hospodárstva, ako sú informatika a monitoring, technika a technológie pre nakladanie s odpadmi, ekoanalýtika a ekotoxikológia odpadov. V posledných rokoch naše Centrum odpadového hospodárstva a environmentálneho manažérstva (COHEM) prešlo niekoľkými významnými zmenami súvisiacimi aj s vydaním nového Štatútu SAŽP (16. 4. 2007), v rámci ktorého bolo odčlenené pracovisko environmentálneho manažérstva. Vznikli tak dve centrá: Centrum odpadového hospodárstva a Bazilejského dohovoru (COH) so sídlom v Bratislave a Centrum environmentálneho manažérstva (CEM) so sídlom v Trnave. Odbornú činnosť Centra odpadového hospodárstva a Bazilejského dohovoru (COH) v súčasnosti zabezpečujú odbory: odpadového hospodárstva, informatiky v odpadovom hospodárstve, Referenčné laboratórium odpadov a chemických látok, hodnotenia environmentálnych rizík chemických látok a Regionálne centrum Bazilejského dohovoru.

Odbor odpadového hospodárstva

Permanентnou činnosťou v oblasti nakladania s odpadmi je zhromažďovať, spracovávať a vyhodnocovať informácie o ich vzniku a nakladaní s nimi. Okrem tejto činnosti sa sledujú trendy vývoja v oblasti najlepších dostupných technológií (BAT) a ich zavádzanie do praxe. Získané údaje sú využívané na strategické riadenie odpadového hospodárstva, predovšetkým pri periodickej tvorbe a vyhodnocovaní Programov odpadového hospodárstva, v ročných správach o stave životného prostredia v SR, a taktiež pre štúdie, koncepcie a stratégie, vrátane spracovávania podkladov k reportingu pre Európsku úniu. V rámci poradenstva/konzultačnej činnosti sú odborné informácie poskytované aj pôvodcom odpadov, širokej odbornej a laickej verejnosti. Vypracovávané sú taktiež vyjadrenia a odborné posudky. Nezanedbateľná je účasť na legislatívnych prácach a ich pripomienkovaní, tiež na prípravách rôznych stratégií, napr. Realizačných plánov pre nakladanie s vybranými druhmi odpadov. Popri týchto činnostiach odbor vedie a

aktualizuje: Register skládok odpadov na území SR od r. 1998 a Register zariadení na zhodnocovanie odpadov na území SR od r. 2004.

Odbor odpadového hospodárstva COH okrem týchto činností zastrešuje aj problematiku národného Ohniskového bodu Bazilejského dohovoru: poskytuje informácie a štatistické údaje o cezhraničnej a vnútroštátnej preprave nebezpečných odpadov na národnej a medzinárodnej úrovni, plní požiadavky Sekretariátu Bazilejského dohovoru vyplývajúce z technických pracovných skupín

(TWG) a konferencií zmluvných strán pôsobiacej pri Bazilejskom dohovore, plní ad hoc požiadavky zmluvných strán Bazilejského dohovoru a tiež spravodajské povinnosti za oblasť cezhraničnej prepravy odpadov, ktoré vyplývajú SR z členstva v medzinárodných štruktúrach. Národný Ohniskový bod Bazilejského dohovoru reprezentuje SR na pravidelných pracovných stretnutiach organizovaných v rámci Bazilejského dohovoru, ako aj na rôznych medzinárodných podujatiach súvisiacich s problematikou odpadového hospodárstva - priebežne sa zúčastňoval na stretnutiach pri formulovaní stanovísk EÚ k problematike zlepšenia spolupráce medzi tromi dohovormi: Bazilejským, Rotterdamským a Štokholmským. Národný Ohniskový bod Bazilejského dohovoru taktiež úzko spolupracuje s Regionálnym centrom Bazilejského dohovoru.

Odbor informatiky v odpadovom hospodárstve

Tento odbor zabezpečuje prevádzku výpočtovej techniky a počítačových sietí na pracoviskách SAŽP v Bratislave a tiež prevádzku informačných systémov a vedenie registrov pre potreby rezortu MŽP SR v oblasti odpadového hospodárstva. Pri svojej činnosti úzko spolupracuje s orgánmi štátnej správy v odpadovom hospodárstve, predovšetkým s úradmi životného prostredia a tiež s odborom odpadového hospodárstva MŽP SR. V súčasnosti COH prevádzkuje nasledujúce informačné systémy a registre: Regionálny informačný systém o odpadoch (RISO) od r. 1995, Informačný systém (IS) o obaloch a odpadoch z obalov (OBALY) od

r. 2005 a IS o odpadoch z elektrických a elektronických zariadení (ELEKTRO) od r. 2006.

V oblasti zberu a spracovania údajov o vzniku odpadov a nakladaní s nimi RISO sa v r. 2004 v úzkej spolupráci so Štatistickým úradom SR (ŠÚ SR) podarilo zjednotiť zber údajov v SR tak, že došlo medzirezortnou dohodou k rozdeleniu kompetencií medzi ŠÚ SR a rezortom MŽP SR: sledovanie komunálnych odpadov (v zmysle katalógu odpadov skupina odpadov 20) zostalo v kompetencii ŠÚ SR a zvyšné odpady (v zmysle katalógu odpadov skupiny 01 až 19) sleduje prostredníctvom úradov životného prostredia COH a údaje po ich spracovaní si tieto strany bezodplatne navzájom poskytujú. Týmto sa odstránil dlhoročný problém (predovšetkým v medzinárodnom výkazníctve) neustále vysvetľovať rozdielne výsledky dvoch oficiálnych zdrojov údajov o odpadoch v SR. V tejto súvislosti je potrebné vysloviť poďakovanie tiež Ing. Veronike Dřimalovej zo ŠÚ SR, ktorá sa na prípravu tejto dohody výrazným spôsobom podieľala.

K Regionálnemu informačnému systému o odpadoch (RISO), ktorý je z hľadiska náročnosti prevádzky ťažkým a stal sa významným zdrojom údajov pre potreby národného a medzinárodného výkazníctva, v r. 2005 pribudol informačný systém OBALY, ktorý sleduje uvádzanie obalov na trh a nakladanie s odpadmi z nich na základe hlásení povinných osôb a oprávnených organizácií podľa zákona o obaloch. Týmto systémom je rovnako vedený tiež verejne prístupný Register povinných osôb. A v r. 2006 pribudol ďalší informačný systém ELEKTRO, ktorý obdobným spôsobom sleduje situáciu v oblasti elektrických a elektronických zariadení a odpadov z nich. Tento informačný systém rovnako slúži na vedenie Registra výrobcov elektrozariadení a kolektívnych systémov zameraných na zber a spracovanie odpadov z elektrických a elektronických zariadení.

Referenčné laboratórium odpadov a chemických látok

Od založenia SAŽP v rámci COH (predtým COHEM) pôsobí odbor ekoanalitiky odpadov, ktorého činnosť je

Pracovníci Referenčného laboratória odpadov a chemických látok

zameraná hlavne na problematiku skúšania vzoriek odpadov a hodnotenia nebezpečných vlastností odpadov. Vzhľadom na to, že medzinárodná spolupráca nevyžaduje len harmonizáciu legislatívnych opatrení, ale aj porovnateľnosť produkovaných výsledkov skúšok pri výmene informácií o úrovni znečistenia životného prostredia, od r. 1997 plní funkciu referenčného laboratória (RL) rezortu životného prostredia pre oblasť odpadov a jeho činnosti smerujú k zabezpečeniu porovnateľnosti výsledkov spoločenstva laboratórií (štátnych aj súkromných) a k zabezpečeniu kvality týchto dát pre potreby riadenia ochrany životného prostredia. V r. 2006 MŽP SR delegovalo na COH aj právomoc vykonávať ekotoxikologické hodnotenia chemických látok a prípravkov v súvislosti s ich dovozom do SR. Zámer vykonávať a zabezpečovať skúšky na hodnotenie environmentálnych rizík existujúcich a nových chemických látok a prípravkov bol podnetom na zavedenie, okrem akreditácie, aj zásad správnej laboratórnej praxe do činnosti RL.

Činnosť odboru Referenčného laboratória odpadov a chemických látok je zameraná na dve hlavné oblasti: metodickú a aplikačnú. V metodickej oblasti sa RL zúčastňuje tvorby nových právnych predpisov a hlavne technických štandardizovaných postupov (normy) so zameraním na odbery vzoriek a skúšanie (nebezpečných) odpadov. S touto činnosťou súvisí aktívna práca COH v Technickej komisii č. 31 „Odpadové hospodárstvo“ pri Slovenskom ústave technickej normalizácie (SÚTN). V aplikačnej oblasti stanovuje analytické ukazovatele a nebezpečné vlastnosti odpadov pre potreby štátnej správy, ale aj iných subjektov v odpadovom hospodárstve a ekotoxikologické skúšky (hodnotenia) chemických látok a prípravkov, odpadov, zemín, kalov, sedimentov a vôd. Špecifikácia možných analytických a ekotoxikologických skúšok (ponuka služieb) vykonávaných v RL je uvedená v prílohe na s. 6. - 7.

Ďalším procesom analytického a ekotoxikologického hodnotenia je vyhodnocovanie nameraných výsledkov a ich interpretácia aj vo vzťahu k právnym predpisom, pričom vzhľadom na dôležitosť možných následkov pre životné prostredie je potrebné zabezpečiť porovnateľnú kvalitu merania a jednotnosť prístupu k hodnoteniu výsledkov. Preto sa RL zúčastňuje medzilaboratórnych porovnávacích skúšok (MPS) na národnej i medzinárodnej úrovni a ako organizátor medzilaboratórnych porovnávaní akreditovaný Slovenskou národnou akreditačnou službou (SNAS) taktiež organizuje a koordinuje medzilaboratórne porovnávacie skúšky zamerané na analýzy odpadov. Zabezpečenie kvality činností vykonávaných v RL predstavuje interný a externý kontrolný systém, prostredníctvom ktorého je preskúmaný súlad vykonávaných skúšok a činností s požiadavkami správnej laboratórnej praxe a akreditačnými požiadavkami.

Odbor hodnotenia environmentálnych rizík chemických látok

Pracovisko chemickej bezpečnosti pre životné prostredie od svojho vzniku v r. 1995 prešlo niekoľkými zmenami a ustálilo sa na súčasnej platforme tohto odboru s hlavnou činnosťou hodnotenia environmentálnych rizík chemických látok a biocídov pre životné prostredie. Vyhodnocujú sa riziká existujúcich chemických látok (ECHL), taktiež nových chemických látok (NCHL)

a biocídov pre životné prostredie v súlade s metodikou EÚ. Vypracovávajú sa taktiež odborné stanoviská pre Centrum pre chemické látky a prípravky (CCHLP) a MŽP SR k hodnoteniu chemických látok, prípravkov a biocídov k návrhom na ich harmonizovanú klasifikáciu a označovanie - Globálny harmonizovaný systém (GHS), ich zaradenie medzi látky perzistentné, bioakumulatívne, toxické (PBT) alebo veľmi perzistentné a veľmi bioakumulatívne látky (vPvB). Prípravujú sa ustanoviská k dovozu vybraných nebezpečných chemických látok a prípravkov podliehajúcich PIC postupu v zmysle plnenia povinností vyplývajúcich z Rotterdamského dohovoru.

Popri týchto úlohách odbor zabezpečuje prevádzku a priebežnú aktualizáciu databázy kontaminovaných zariadení (ide o kontaminované zariadenia obsahujúce polychlórované bifenylly - PCB - v objeme väčšom ako 5 dm³) v súlade s požiadavkami zákona o odpadoch. Spolupracuje s kompetentnými orgánmi (Štátna energetická inšpekcia - ŠEI, Slovenská inšpekcia životného prostredia - SIŽP, MŽP SR, úrady životného prostredia) s cieľom sledovať bezpečné nakladanie so zariadeniami kontaminovanými, resp. s obsahom PCB, do doby ich zneškodnenia alebo dekontaminácie v zmysle zákona o odpadoch (smernica Rady 96/59/EC o zneškodnení

Chov vodných organizmov na ekotoxikologické skúšky

polychlórovaných bifenyllov a polychlórovaných terfenyllov).

Odbor hodnotenia environmentálnych rizík chemických látok COH okrem vyššie uvedených činností zastrešuje aj problematiku národného Kontaktného bodu Štokholmského dohovoru: poskytuje informácie a štatistické údaje a podáva správy v zmysle požiadaviek MŽP SR a v zmysle požiadaviek nariadenia EP a R (ES) 850/2004 o POPs, ako aj plní reportingové povinnosti v zmysle Štokholmského dohovoru voči sekretariátu Štokholmského dohovoru o POPs.

Regionálne centrum Bazilejského dohovoru

Poslaním Regionálneho centra Bazilejského dohovoru (RCBD) je koordinovať projekty, zabezpečiť výmenu informácií a organizovať školiace kurzy a workshopy pre krajiny strednej a východnej Európy, zamerané hlavne na implementáciu Bazilejského dohovoru o riadení pohybu nebezpečných odpadov cez hranice štátov a ich zneškodňovaní. RCBD úzko spolupracuje so Sekretariátom Bazilejského dohovoru v Ženeve.

Od začiatku aktívnej činnosti v júni 1997 RCBD už zorganizovalo 19 workshopov, pričom ostatný sa konal v máji 2008. V prvých rokoch pôsobenia RCBD boli pro-

jekty a workshopy zamerané najmä na implementáciu a harmonizáciu národnej a regionálnej legislatívy v pôsobnosti Bazilejského dohovoru v súlade s prioritnými problematikami určenými pre náš región. V súčasnosti sú zamerané na 10-ročný Strategický plán pre implementáciu Bazilejského dohovoru a národné priority. V ostatných piatich rokoch boli aktivity RCBD zamerané na riešenie problematiky nelegálnej prepravy nebezpečných odpadov, na podporu ratifikácie Bazilejského protokolu o zodpovednosti a náhrade škôd, ktoré vznikajú v prípade nehôd pri cezhraničnej preprave nebezpečných odpadov a na environmentálne nakladanie s vybranými skupinami odpadov (odpadové oleje, odpady zo zdravotníckych zariadení, pesticídy, odpady obsahujúce PCB a POPs, environmentálne vhodné nakladanie s odpadom z elektrických a elektronických zariadení s prezentáciami príručiek na environmentálne vhodné nakladanie so starými mobilnými telefónmi).

RCBD sa aktívne zapája do spolupráce s ostatnými environmentálnymi dohovormi, účasťou na akciách organizovaných týmito dohovormi, ale aj organizáciou workshopu zameraného na posilnenie spolupráce medzi medzinárodných dohovorov o chemických látkach a nebezpečných odpadoch. V súčasnosti je v záverečnej fáze projekt na podporu vypracovania stratégie nakladania so zdravotníckym odpadom v Macedónsku a koordinuje sa projekt na zhodnotenie súčasného stavu nakladania s odpadom z elektrických a elektronických zariadení v Albánsku, Bosne a Hercegovine, Čiernej Hore, Chorvátsku, Slovinsku a Turecku.

Záver

Bilancovanie doterajšej práce COH zároveň využívame aj na poďakovanie bývalým a súčasným zamestnancom SAŽP - COH, ústredia a ostatných centier SAŽP, ako aj mnohým pracovníkom z iných organizácií, s ktorými sme spolupracovali a spolupracujeme. Významná je spolupráca so Zväzom chemického a farmaceutického priemyslu (ZCHF), najmä v oblastiach Responsible Care a REACH, taktiež s Asociáciou priemyselnej ekológie (ASPEK) a ďalšími organizáciami. Postupne sa rozvíja medzinárodná spolupráca s Českou informačnou agentúrou životného prostredia - CENIA Praha a s Výzkumným ústavom vodohospodárskym T. G. Masaryka - Centrum pro hospodaření s odpady, Praha. Pokračuje zastúpenie v redakčnej rade slovenského časopisu Odpady. Neodmysliteľná je lektorská práca a členstvo v skúšobnej komisii na MŽP SR (vzdelávanie a skúšanie uchádzačov o odbornú spôsobilosť podľa vyhlášky MŽP SR č. 126/2004 Z. z. o autorizácii, o vydávaní odborných posudkov vo veciach odpadov, o ustanovovaní osôb oprávnených na vydávanie odborných posudkov a o overovaní odbornej spôsobilosti týchto osôb). Účasť na výstavách a veľtrhoch a aktívna účasť na seminároch a konferenciách taktiež prispieva k prezentácii COH a SAŽP.

Záverom je potrebné dodať, že aj napriek výrazným organizačno-personálnym zmenám si COH naďalej zachováva svoju stabilitu, vysokú odbornú úroveň a veríme, že aj v nasledujúcom období prispieje výsledkami svojej práce k dobrému menu celej SAŽP.

Ing. Jiří Kovář

riaditeľ Centra odpadového hospodárstva a Bazilejského dohovoru
SAŽP Bratislava

